

Spis treści

Wstęp	7
Bożena Klimczak: Napięcie między wolnością i odpowiedzialnością w okresie transformacji systemowej w Polsce	11
Sławomir Czech: Czy model szwedzki był realną alternatywą dla polskiej transformacji?	24
Mikołaj Klimczak: Powstawanie i rozwój instytucji ochrony konkurencji w Polsce w okresie transformacji	34
Danuta Kopycińska: Cienie transformacji – popegeerowskie bezrobocie. Przypadek zachodniopomorskiego rynku pracy	45
Anna Ząbkowicz: Nowe grupy interesu w branży ubezpieczeń na starość i rynek otwartych funduszy emerytalnych w Polsce (OFE)	60
Agnieszka Słomka-Golebiowska: Znaczenie OFE w gospodarce transformującej się: perspektywa ładu korporacyjnego	76
Rafał Jakubowski: The „maturation” of markets during the economic transition – the case of housing markets in Poland after 1989	91
Marcin Kępa: Kształtowanie się instytucji zamówień publicznych w Polsce: centralne planowanie <i>versus</i> konkurencyjne rynki	103
Maciej Miszewski: Fundamenty współczesnej gospodarki rynkowej a rzeczywistość – refleksja krytyczna	113

Summaries

Bożena Klimczak: The tension between freedom and responsibility in the period of system transformation in Poland	22
Sławomir Czech: Was the Swedish model ever a viable alternative for the Polish transition?	33
Mikołaj Klimczak: Creation and the development of competition protection institutions in Poland in transition	44
Danuta Kopycińska: Cons of transformation – the post-PGR unemployment. The case of West Pomeranian labour market	59
Anna Ząbkowicz: New interest groups in the old-age-pension industry and the market of open pension funds in Poland (OFEs)	75
Agnieszka Słomka-Golebiowska: The role of private pension funds in a transition economy: corporate governance perspective	90

Rafał Jakubowski: “Dojrzewanie” rynków podczas transformacji gospodarczej – przypadek rynku mieszkaniowego w Polsce po 1989 roku	101
Marcin Kępa: Shaping of public orders in Poland: central planning vs. competitive markets.....	112
Maciej Miszewski: Fundamentals of present market economy vs. reality – critical reflexion.....	127

Wstęp

Przypadające w tym roku 25-lecie rozpoczęcia w Polsce przemian ustroju politycznego i gospodarczego zostało uświetnione w Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu organizacją międzynarodowego Kongresu PES 25 (People – Economy – Society: 25 years of transition). Jedną z sesji równoległych odbywających się w ramach Kongresu PES 25 została zorganizowana przez zespół pracowników Katedry Mikroekonomii i Ekonomii Instytucjonalnej. Sesja ta, pn. „25 lat gospodarki rynkowej w Polsce”, została poświęcona dyskusji nad zagadnieniami związanymi z odchodzeniem w naszym kraju od gospodarki centralnie planowanej w kierunku gospodarki rynkowej. Wyniki tej dyskusji zostały przedstawione w artykułach zamieszczonych w niniejszym numerze Prac Naukowych Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Nie jest to zbyt duży zbiór publikacji, ale interesujący ze względu na rozległość poruszanych w nich zagadnień i zróżnicowane ich ujęcie.

Większość opracowań traktuje o problemach związanych z kształtowaniem się instytucji gospodarki rynkowej, przy czym podczas gdy autorzy niektórych artykułów zwracają uwagę na znaczenie kształtowania się norm społecznych, inni analizują i podkreślają znaczenie ram instytucjonalnych oraz instytucji prawnych na poziomie konkretnych rynków. Ostatecznie lektura tej grupy publikacji wydaje się wskazywać na problem komplementarności instytucji w różnych układach. Część opracowań zawartych w tym zeszycie tworzą artykuły, których autorzy podjęli próbę wyjaśnienia dynamiki pewnych zjawisk ekonomicznych, wskazując na grupy interesu jako czynnik przesądzający o zakresie i naturze zmian w badanych obszarach gospodarki. Wśród zagadnień poruszanych w niniejszej publikacji znalazły się także takie, które zwracają uwagę na negatywne zjawiska społeczne towarzyszące transformującej się gospodarce polskiej. I wreszcie, na co warto zwrócić uwagę, wśród artykułów tworzących niniejszy zeszyc Czytelnik znajdzie zarówno prace, które mają formę rozważań teoretycznych, jak i prezentacje wyników badań.

Niniejszą publikację otwiera artykuł Bożeny Klimczak, wygłoszony na sesji plenarnej Kongresu PES 25, w którym autorka omawia napięcie między wolnością i odpowiedzialnością w procesie transformacji systemowej w Polsce. Rozważania te prowadzą autorkę do stwierdzenia, że przechodzenie do gospodarki rynkowej odbywało się w warunkach dysonansów: poznawczego, pragmatycznego i aksjologicznego, co sprzyjało rozwojowi przedsiębiorczości nieproduktywnej, polegającej na wykorzystywaniu luk w przepisach prawnych. W związku z tak nadużywaną wolnością autorka zwraca uwagę na problem odpowiedzialnego korzystania z wolności oraz na znaczenie konstytucji chroniącej nie tylko wolność, ale także inne wartości o znaczeniu fundamentalnym. Problem napięcia między różnymi rozwiązaniami instytu-

cyjnymi w procesie transformacji stawia autor kolejnego artykułu, Sławomir Czech, w formie pytania: „Czy model szwedzki był realną alternatywą dla polskiej transformacji?”. Odpowiadając na to pytanie, autor, z jednej strony, wskazuje na okoliczności polskiej transformacji, które nie sprzyjały przyjęciu ładu kooperacyjnego, z drugiej zaś stwierdza, że obecnie w Polsce nic nie stoi na przeszkodzie, aby korzystać ze szwedzkich doświadczeń, zwłaszcza jeśli przyjąć, że koszty społeczne i ekonomiczne transformacji przeważają nad korzyściami. Do zagadnień czerpania z rozwiązań instytucjonalnych obowiązujących w innych krajach oraz skutków społecznych i gospodarczych transformacji nawiązują dwa kolejne artykuły. W pierwszym z nich Mikołaj Klimczak, omawiając rozwój instytucji ochrony konkurencji w Polsce, rozważa, w jakim stopniu instytucje te są rezultatem procesu endogenicznego, a na ile efektem wpływów zewnętrznych. Rozważania te pozwalają autorowi postawić problem spójności instytucji formalnych i nieformalnych w sytuacji, gdy te pierwsze są przenoszone na grunt krajowy z zewnątrz. Natomiast w drugim artykule, autorstwa Danuty Kopycińskiej, omówione zostały cienie transformacji związane z likwidacją w 1991 r. Państwowych Gospodarstw Rolnych. Na podstawie danych empirycznych autorka dowodzi, że popegeerowskie masowe i trwałe bezrobocie w województwie zachodniopomorskim ogranicza jego konkurencyjność i rozwój społeczno-gospodarczy.

Kolejną grupę opracowań stanowią artykuły, w których przedmiotem rozważań są zjawiska i problemy związane z powstawaniem, „dojrzewaniem” i dynamiką konkretnych rynków. W jednym z nich Anna Ząbkowicz podejmuje problem zmian dokonujących się w systemie ubezpieczeń emerytalnych w Polsce i powstania nowej grupy interesu, jaką stworzyły Powszechnie Towarzystwa Emerytalne. Refleksja nad tym zagadnieniem skłoniła autorkę do sformułowania wniosku, że rozwiązania instytucjonalne związane z reformą emerytalną nie sprzyjały ani wolnej konkurencji w sferze ubezpieczeń emerytalnych, ani odpowiedzialności za wyniki. Do reformy systemu emerytalnego nawiązuje także kolejne opracowanie, którego autorką jest Agnieszka Słomka-Gołębiowska. Podstawowy problem rozważany w tym artykule to próba ustalenia, czy otwarte fundusze emerytalne w Polsce, jako znaczący akcjonariusz spółek giełdowych, angażowały się w kształtowanie ładu korporacyjnego. Na podstawie analizy danych empirycznych autorka stwierdza, że fundusze emerytalne wykazywały ograniczoną aktywność korporacyjną, co w istotnej mierze było konsekwencją przepisów prawnych określających reguły działania tych funduszy. W problematykę „dojrzewania” rynku nieruchomości mieszkaniowych w Polsce wprowadza Czytelnika artykuł Rafała Jakubowskiego. Analizując to zagadnienie, autor pokazuje, jak kształtowała się dynamika transakcji i zróżnicowanie produktu na rynku nieruchomości mieszkaniowych oraz jak zmieniały się instytucje i sposób zorganizowania branży.

Niniejszy zeszyt zamykają dwa opracowania. W pierwszym z nich Marcin Kępa omawia kształtowanie się instytucji zamówień publicznych w Polsce. Traktując za-

mówienia publiczne jako instrument oddziaływania państwa na gospodarkę, autor zwraca uwagę na znaczenie zmian prawnych zmierzających do wyrównania pozycji stron zawierających kontrakty w ramach zamówień publicznych. Z kolei artykuł Macieja Miszewskiego wprowadza Czytelnika w problematykę wykraczającą poza zagadnienia transformacji i skłania do szerszej refleksji. Jest on bowiem poświęcony rozważaniom dotyczącym fundamentów gospodarki rynkowej, odniesionym do współczesnej fazy ustroju kapitalistycznego.

Zachęcając do lektury niniejszego zeszytu Prac Naukowych, wyrażam nadzieję, że ze względu na zróżnicowaną problematykę poruszaną w zawartych w nim artykułach zainteresuje on wielu Czytelników. Jednocześnie jako redaktor niniejszej publikacji słowa podziękowania kieruję do Pana mgr Jakuba Sukiennika. Jego praca jako sekretarza konferencji pozwoliła na usprawnienie współpracy z autorami artykułów i ich recenzentami, istotnej w związku z wprowadzoną elektroniczną procedurą wydania niniejszego zeszytu.

Bożena Borkowska